

Waldemar Chrostowski

"Pan moją mocą i pieśnią (Ps 118,14) :
prace dedykowane Księdzu
Profesorowi Tadeuszowi
Brzegowemu w 65. rocznicę
urodzin", Stanisław Hałas, Piotr
Włodyga, Kraków 2006 : [recenzja]

Collectanea Theologica 77/2, 213-216

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław HAŁAS SCJ, Piotr WŁODYGA OSB, *Pan moją mocą i pieśnią (Ps 118,14). Prace dedykowane Księdzu Profesorowi Tadeuszowi Brzegowemu w 65. rocznicę urodzin*, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, Wydział Teologiczny Studia 15, Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Kraków 2006, ss. 322.

Ks. prof. Tadeusz B r z e g o w y (ur. 1941), kapłan diecezji tarnowskiej (1965), należy do ściszej czołówki najbardziej znanych i zasłużonych katolickich biblistów polskich. Najważniejsze etapy jego drogi naukowej to: magisterium i licencjat z teologii (Katolicki Uniwersytet Lubelski, 1969), licencjat nauk biblijnych (Papieski Instytut Biblijny w Rzymie, 1972), doktorat teologii (Papieski Uniwersytet Gregoriański w Rzymie, 1975), dr habilitowany teologii w zakresie biblistyki (KUL, 1989), profesor nauk teologicznych (1998), profesor zwyczajny Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (2004). Studiował również w Szkole Biblijnej i Archeologicznej w Jerozolimie oraz na Catholic University of America w Waszyngtonie. Kolejne etapy jego drogi życiowej i naukowej stanowią rezultat systematycznej pracy naukowo-dydaktycznej, która znalazła wyraz zarówno w publikacjach, jak i w wykładach, przede wszystkim na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie – Sekcja w Tarnowie. Tarnowsko-krakowski biblista jest członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia Biblistów Polskich.

By uczcić 65. rocznicę urodzin ks. prof. T. Brzegowego, grono szczególnie przyjaźnionych z nim biblistów przygotowało okolicznościową księgę pamiątkową, która ukazała się pod redakcją dwóch kolegów i przyjaciół ze środowiska krakowskiego – Stanisława H a ł a s a SCJ i Piotra W ł o d y g i OSB. Tytuł, wybrany z Psalmu 118, odzwierciedla naukowe zainteresowania Jubilata i przyjęta przez niego dewizę życiową. Starannie i ładnie wydaną publikację otwierają listy gratulacyjne i wstępy, które nadesłali: kard. Stanisław D z i w i s z, arcybiskup metropolita krakowski, kard. Franciszek M a c h a r s k i, arcybiskup senior krakowski, bp Wiktor S k w o r c, biskup tarnowski, ks. prof. dr hab. Jan Maciej D y d u c h, rektor Papieskiej Akademii Teologicznej, oraz ks. prof. dr hab. Stefan K o p e r e k CR, dziekan Wydziału Teologicznego PAT. Wszystkie świadczą o ogromnym uznaniu dla osoby i osiągnięć ks. prof. T. Brzegowego. Oto fragment listu kard. S. Dziwisza: „Jako Wielki Kanclerz Papieskiej Akademii Teologicznej pragnę wyrazić Księdzu Profesorowi wdzięczność za całą dotychczasową pracę dla naszej Uczelni i wielki wkład, jaki w nią wnosi. Jako powszechnie znany i szanowany biblista przyczynia się Książdz Profesor w znacznym stopniu do jej osiągnięć i uznania w środowisku całej naszej Ojczyzny”.

Książkę otwiera (s. 5-11) rzeczowa, a zarazem bardzo osobista i serdeczna, prezentacja osoby i działalności Jubilata, której autorem jest S. Hałas SCJ. Podkreśla

rozpiętość horyzontów naukowych, widocznych w badaniach i działalności translatorskiej, a także pastoralne wymiary aktywności T. Brzegowego. Następuje wykaz prac drukowanych (s. 13-20), obejmujący łącznie 103 pozycje bibliograficzne oraz 6, które mają się wkrótce ukazać drukiem, a także wyszczególnienie dorobku dydaktycznego (34 prace magisterskie i 7 prac licencjackich) oraz naukowego (2 doktoraty). Pierwszy artykuł naukowy ukazał się w 1967 r., a więc ks. prof. T. Brzegowy świętuje w tym roku (2007) jubileusz 30-lecia pracy naukowej. Pierwsze magisterium pod jego kierunkiem zostało ukończone w 1982 r. Trzeba nadmienić, że działalność naukowo-dydaktyczna przybrała na sile zwłaszcza w ostatnich latach.

Schemat okolicznościowej publikacji jest taki sam, jak ksiąg pamiątkowych, które ukazują się w ramach zapoczątkowanej w 1998 r. serii wydawniczej „Ad Multos Annos”. Poszczególne artykuły zostały ułożone w alfabetycznej kolejności nazwisk ich autorów, co sprawia, że problematyka staro- i nowotestamentowa pojawiają się wymiennie. Bardzo pomocna jest więc dobrze sporządzona tzw. żywa pagina, pomagająca w szybkim odnalezieniu poszukiwanego tekstu. Taki układ jest przejrzysty i logiczny, a ponadto ma i tę dobrą stronę, że oszczędza redaktorom książki arbitralnych i czasami kontrowersyjnych decyzji dotyczących takiego lub innego uporządkowania napisanych do niej tekstów.

Na książkę składa się 19 artykułów. Samo zestawienie ich tytułów i autorów daje dobre pojęcie o podejmowanej problematyce: *O losie tych, którzy umarli (1Tes 4,13-18)* (ks. Michał B e d n a r z), *Prawo stało się dla nas wychowawcą [który miał prowadzić ku Chrystusowi] (Ga 3,24)* (Tomasz Maria D ą b e k OSB), *Bóg twój, zwróci się ku twemu nawróceniu (Pwt 30,1-10)* (Renata J a s n o s), *Wydarzenie synajskie* (Tomasz J e l o n e k), *Posługa Piotra (Łk 22,31-32). Przewodniczenie w nawracaniu* (Zbigniew K i e r n i k o w s k i), *Czas realizacji i znaczenie błogosławieństw wspólnych w tradycji podwójnej (Mt 5,3-16; Łk 6,20)* (Piotr Ł a b u d a), *„Poszliśmy za Tobą – cóż za to otrzymamy?” (Mt 19,27)* (Jan Ł a c h), *Tło starotestamentalne opowiadania o przemianie wody w wino w J2,1-11* (Stanisław M ę d a l a), *Bóg Panem czasu i wydarzeń. Studium nad czasownikiem ἐδόθη w Apokalipsie św. Jana* (Joanna N o w i Ń s k a), *„A oto zasłona świątyni rozdarła się od góry aż do dołu...” – wydarzenia po śmierci Jezusa (Mt 27,51-54)* (Antoni P a c i o r e k), *Co właściwie wydarzyło się w Baal-Peor? Kilka uwag filologiczno-egzegetycznych na temat Lb 25,1-18* (Marek P a r c h e m), *Działanie Boga wobec Egipcjan i Izraelitów (Księga Mądrości 11,15-12,27)* (Bogdan P o n i ż y), *Znaki świętości Jerozolimy* (Ryszard R u m i a n e k), *Aramejski Achikar i hebrajski Hiob* (Antoni T r o n i n a), *Monarchia według 1Sm 8 – apostazja czy dopust Boży?* (Julian W a r z e c h a), *Znaczenie terminów Kościoła – Lud Boży – Nowy Lud Boży w dziele św. Łukasza (Łk – Dz)* (Stanisław W ł o d a r c z y k), *Nieczyste wargi Izajasza* (Piotr W ł o d y g a), *Hipoteza M. Notha – znaczenie, dyskusja, uzupełnienia o perspektywy badań* (Stanisław W y

p y c h) oraz „Ujrzałem Ducha, który zstępował z nieba jakby gołębicą” (J 1,32) – w świetle tradycji patrystycznej (Antoni Żuręk).

Rzut oka na powyższe tytuły pozwala zauważyć symetryczność studiów nad Starym (9 artykułów) i Nowym Testamentem (również 9 artykułów) oraz jeden artykuł z zakresu patrystyki. Naukowe zainteresowania i badania Jubilata koncentrują się przede wszystkim na problematyce starotestamentowej. Napisał powszechnie cenione wprowadzenia do trzech głównych zbiorów ST (księgi historyczne, dydaktyczne i prorockie), jego autorstwa są cztery wydania książki *Pięcioksiąg Mojżesza*, zawierającej zwięzłe wprowadzenie do poszczególnych ksiąg Tory i egzegezę Rdz 1-11, zajmuje się on chętnie właśnie badaniami nad Pięcioksięgiem oraz deuteronomistycznym dziełem historycznym. Z tego powodu uważnie śledzi stan i postępy badań historyczno-krytycznych, czemu dał wyraz w kilku artykułach naukowych, które weszły na stałe do najnowszej biblistyki polskiej. Najbliższe tym zainteresowaniom i studiom są artykuły, które napisali M. Parchem, J. Warzecha i S. Wypych, przy czym na szczególną uwagę zasługuje ten ostatni. Jego autor to ceniony biblista krakowski, szczególnie kompetentny w dziedzinie badań nad genezą i interpretacją Pięcioksięgu. W swoim artykule przystępnie i jasno przedstawia hipotezę Martina Notha, słuszenie nazywanego „ojcem deuteronomistycznego dzieła historycznego”. Omawia zakres, miejsce, czas i etapy redakcji tego dzieła, zagadnienie jego autorstwa (jeden autor czy wielu?), spójność historiografii deuteronomistycznej oraz jej cel i obecność tego sposobu przedstawiania dziejów biblijnego Izraela w innych księgach biblijnych, a wreszcie zasadnicze aspekty teologii deuteronomisty. Rozważania mają charakter podręcznikowy i na pewno bardzo się przydadzą naszym biblistom i teologom. Trudno, a nawet nie wypada, podejmować się merytorycznej oceny porównującej poziom i wartość poszczególnych tekstów, lecz kilka z nich zasługuje na pewno na wyróżnienie i pochwałę. Napisali je: M. Bednarz, T. M. Dąbek, Z. Kiernikowski, J. Łach, S. Mędała, A. Paciorek, M. Parchem, A. Tronina, S. Włodarczyk i P. Włodyga. Oczywiście, każda taka ocena jest z konieczności subiektywna i powinna być traktowana z przymrużeniem oka. Odzwierciedla bowiem nie tylko, a nawet nie tyle, rzeczywistą wartość tekstów, lecz także zainteresowania recenzenta oraz stan i kierunki jego rozeznania w danej dziedzinie. Przy tej sposobności rodzi się postulat, by w kolejnych księgach pamiątkowych, przygotowywanych w różnych ośrodkach naukowych na terenie całej Polski, bardziej uwzględnić konkretne zainteresowania badaczy i chętniej do nich nawiązywać.

Coraz częstszy zwyczaj honorowania wybitnych biblistów okolicznościowymi księgami pamiątkowymi świadczy o postępującej konsolidacji i prężności tego środowiska. Liczba takich publikacji stale rośnie, a chociaż nie jest to zjawisko nowe, istniało bowiem również wcześniej, do niedawna było jednak mimo wszystko dość

sporadyczne, natomiast w ostatniej dekadzie utrwaliło się na dobre. Niezwykle pożyteczną stroną tej aktywności wydawniczej są nie tylko kolejne, w wielu przypadkach nowatorskie, bardzo udane i ważne przyczynki egzegetyczno-teologiczne, rozwijające wybrane tematy i wątki biblijne, lecz także prezentacja sylwetek i dorobku uhonorowanych osób, umożliwiającą łatwiejsze i bardziej gruntowne rozeznanie odnośnie do stanu katolickiej biblistyki polskiej na przełomie XX i XXI w. Powoli, lecz systematycznie, tworzy się osobna biblioteka *festschriftów*, która utrwała dotychczasowe osiągnięcia, a jednocześnie przyczynia się do dalszego postępu wiedzy biblijnej i teologicznej.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa

Fatih CIMOK, *Biblical Anatolia. From Genesis to the Councils*, A Turizm Yayinlari, Stambul 2005, ss. 203.

Jednym z owoców Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 stał się wyraźny wzrost świadomości na temat istnienia i wagi geografii zbawienia, której poznawanie jest tak samo istotne jako znajomość historii zbawienia. Doniosłą rolę odegrały podniosłe jubileuszowe pielgrzymki, które Jan Paweł II odbył do najważniejszych krajów biblijnych (Egipt i Synaj, Jordania, Izrael i Autonomia Palestyńska, Syria, Liban, Grecja). Ziemię biblijną stanowi również terytorium znane z geograficznego punktu widzenia jako Azja Mniejsza, z historycznego – Anatolia, a z politycznego – Turcja. Liczne wzmianki o tej ziemi i jej starożytnych mieszkańcach pojawiają się wiele razy na kartach obydwu części Biblii chrześcijańskiej, czyli Starego i Nowego Testamentu. Znamienne, że podróże apostołskie do Turcji odbyli trzej ostatni papieże: Paweł VI (1967), Jan Paweł II (1979) i Benedykt XVI (2006). Ta bezprecedensowa częstotliwość pielgrzymowania potwierdza znaczenie, jakie Kościół katolicki przykłada do „ziemi początków”, znanej z Nowego Testamentu jako ziemia apostołów Pawła i Jana.

Podręczniki i publikacje poświęcone geografii biblijnej koncentrują się zazwyczaj na Ziemi Świętej i regionach tzw. Żyznego Półksiężycza, to znaczy Mezopotamii i Egipcie. Anatolia z jej bogatym i różnorodnym dziedzictwem pozostawała dotąd jakby na uboczu tych zainteresowań. Dopiero w ostatnich latach sytuacja zmienia się na korzyść, co jest zasługą nie tyle biblistów, orientalistów i historyków, ile skutkiem żywiołowo rozwijającego się ruchu turystycznego do Turcji. Przebywając w tamtejszych kurortach, turyści z różnych stron świata ze zdziwieniem dowiadują się, że wiele pobliskich miejsc ma bezpośredni związek z korzeniami wiary i tradycji chrześcijańskiej, w tym również z Biblią. Zdarza się wtedy, że zwyczajny turysta przeobraża się w pielgrzyma, który oprócz oglądania i podziwiania